

3.1 | Az alumínium italosdobozok csökkenő piaci részaránya

Tárgyszavak: alumíniumdoboz; hasznosítás; árak; begyűjtés; jogszabály.

Az alumínium italosdoboz (AID) az 1980-as évek végétől sokáig a legsi-keresebb újrahasznosítandó terméknek számított az Egyesült Államokban. Egy hulladék-újrahasznosító szerint ez az értékes cikk volt a lakossági és a városi újrahasznosító programok gerince, mások szerint ezzel támogatták az olyan kevésbé piacképes lakossági hulladékok reciklálását, mint a műanyag és az üveg.

Az AID fénye azonban halványulni kezdett, és 2001-re négyéves hanyatlás után hasznosítási részaránya az 1988-as szintre esett vissza, a rekord 66,5%-ról 55,4%-ra. A Can Manufacturers Institute (Dobozgyártók Egyesülete = DE) számítása szerint, amely figyelembe vette az országba 2001-ben behozott 6,5 M AID-t, a részarány mindössze 49,2%, az utóbbi években a legkisebb volt. A behozatal számait illetően a vélemények eltérnek, de abban nem, hogy az AID újrahasznosítási részaránya süllyed. A kiváltó tényezők között vannak pl:

- az AID alacsony átvételi ára, a nyers alumínium viszonylagos olcsósága, az utóbbi évtizedekre jellemző pénzromlás, az erős gazdaság;
- az alumínium piaci részesedésének romlása a PET-hez és a többi üdítőital csomagolóanyaghoz képest;
- a dobozbegyűjtés változása: a gyári tulajdonú visszaváltó központokból kevesebb lett, az utcai begyűjtésből több;
- a fogyasztói szokások változása, például, hogy az üdítőitalokat zömében nem otthon isszák, az újrahasznosításban való általános érdektelenség, főleg, ha az nehezkesebbé vagy kényelmetlenebbé válik.

A piacot illetően, többek szerint az AID újrahasznosítást az italosdoboz átvételi ára határozza meg: ha többet kínálnak érte, többet gyűjtenek be belőle és fordítva.

Az utóbbi tíz évben könnyebbek lettek a dobozok: 1980-ban 53 doboz nyomott egy kilogrammot, tavaly viszont már 73. A DE a kidobott AID-ok környezeti hatásával foglalkozó tanulmánya szerint a hálalónak a minimál óraber

eléréséhez 1980-ban óránként 160 darabot kellett begyűjtenie, 2001-ben már 345-öt, de a minimálbér emelésével a szám hamarosan eléri a 700-at. A mostani lelassult gazdaság fokozhatja a begyűjtés iránti szükségletet, ezért hajlandóságot is.

Ha ehhez még hozzávesszük a nyersalumínium-gyártási túlkapacitást, az alumíniumöntvény olcsóságát, az import dobozok okozta versenyt, akkor láthatóan nem sok minden bátorítja a visszanyerést. Kevesebb alumíniumdobozt gyártanak, és az AID begyűjtés is csökkent. A gyártás az 1999-es rekord 102,2 milliárdról 2000-re 100,3 milliárdra, a begyűjtés pedig az 1997-es 66,8 milliárdos csúcsról 55,6 milliárdra esett 2001-ben.

Az alumíniumdoboz máig is első az üdítőital-palackozásban a nagyáruházakban kapható többdarabos kiszérelés folytán, de kezd teret veszíteni az italautomatákban és az utcai árusoknál eladott PET-palackkal szemben, mert míg forgalma 1994-től 2000-ig 61,2 milliárdról 67,8 milliárd lett, 11%-os növekedéssel, addig a PET-palacké 12,8-ról 25,6 milliárdra nőtt, azaz megkettőződött. Az alumíniumdoboz részesedése zsugorodott a sörpalackozásban is az 1991-es 60%-ról az 1998, 99 és 2000-es 51%-ra, de nem a PET, hanem az üvegpalack miatt, amelynek részesedése 2000-re 38%-ra nőtt. A fennmaradó rész hordós sör.

Mindezek ellenére a feldolgozók meg tudják venni a szükséges mennyiségű AID-t, igaz drágábban, de csökkenő újrahasznosítási részesedése miatt félnek AID begyűjtést buzdító kampányba fogni.

Az Aluminium Association (AE) és a DE AID újrahasznosítást környezetvédelmi haszna miatt népszerűsítő kampányt indít. A települési szilárd hulladék elemzésével próbálja kifürkészni, hogy oda kerül-e az „eltűnt” AID.

A helyzet egyik oka, hogy az országban a központi begyűjtőhelyekből a 90-es évek eleji 11 000-ból csak mintegy 2500 maradt, az utcai begyűjtési programok kezdtek sokasodni. Ezekből 1990-ben 2700 volt, 2000-ben 9700 lett, és kiszolgálják a lakosság felét, még a betétdíjas államokban is. Mások a leadást összekötik a bevásárlással, így a visszaváltás és az út menti begyűjtés együtt már meglehetősen eredményes lehetne. Sok nagy város, pl. New York City, Denver és Baltimore felhagyott az út menti begyűjtéssel, mert az önkormányzat drágállotta. Beaumontban például pénzszűke miatt 100 000 vásárló dobja majd az italosdobozt a szemétkosárba, mert hulladéklerakóba való elhelyezése ötödannyiba kerül, mint az út menti begyűjtés. A hulladék ömlesztett begyűjtésének terjedése is nehezíti egy-egy hulladékféle, például az AID kiválogatását a halmazból, sokszor még örvényáramos módszerrel sem megy, ha az AID-okat vastag papír- vagy rongyréteg takarja.

Száz szónak is egy a vége, az amerikaiak tavaly majdnem 51 milliárd alumíniumdobozt dobtak a szemétkosárba. Ez a csaknem 760 E t több mint a négy legnagyobb észak-nyugati nagyolvasztó együttes teljesítménye, ill. a teherautó-, autóbusz-gyártásra, a hídszerkezetekhez és az útjelzőkhöz felhasznált összes alumínium.

Lehetőségek

Az AID újrahasznosítás növelésének talán legjobb útja, ha több alumíniumdobozt gyártanak. Ennek helyenként már vannak jelei. Az új visszazárható alumíniumdoboz kezd terjedni a víz- és gyümölcsle-palackozásban. Japánban 2000 óta már ásványvizet és sört is forgalmaznak benne.

A Container Recycling Institute (Doboz Újrahasznosítók Szervezete) az AID visszanyerés felfuttatásának lehetőségét a palack törvénytervezet több államra való kiterjesztésében és az országos betétdíjtörvény hatályba léptetésében látja úgy, hogy a betétdíj legalább tíz cent legyen. Bár a törvénytervezetet nehéz lesz elfogadtatni a kongresszussal, hosszú távon feltétlenül be kell vezetni.

(Herczegh József)

Reid, R.: Aluminium beverage cans are losing market shares to other packaging materials and the ubc recycling rates continues to fall, raising concers among processors, brokers and consumers alike. = Scrap, 59. k. 6. sz. 2002. nov.–dec. p. 31–34.

Mahmoud, A. Rabah: Preparation of aluminium-magnesium alloys and some valuable salts from used beverage cans. = Waste Management, 23. k. 2. sz. 2003. p. 173–182.